

OZDOBIĆ (206) *vb pf*

Oba o jasne.

inf ozdobić (88). ◇ *fut 1 sg* ozdobię (1). ◇ *2 sg* ozdobisz (5). ◇ *3 sg* ozdobi (14). ◇ *1 pl* ozdobimy (2). ◇ *praet 2 sg m* -eś, -ś ozdobił (2). ◇ *3 sg m* ozdobił (40). *f* ozdobiła (6). *n* ozdobi(e)ło (1). ◇ *1 pl m pers* -smy ozdobili (1). ◇ *2 pl m pers* ozdobiliście, -ście ozdobili (2). ◇ *3 pl m pers* ozdobili (7). *subst* ozdobiły (1). ◇ *plusq 3 sg m* ozdobił był (1). ◇ *imp 2 sg* ozd(ob) (4). ◇ *2 pl* ozd(ob)cie (1). ◇ *3 pl* niech, niechże ozdobią (2). ◇ *con 1 sg m* bych ozdobił (1). *2 sg m* byś ozdobił (2). ◇ *3 sg m* by ozdobił (7). *n* by ozdobiło (1). ◇ *1 pl m pers* byśmy ozdobili (4). *subst* byśmy ozdobiły (1). ◇ *3 pl m pers* by ozdobili (2). *subst* by ozdobiły (1). ◇ *impers praet* ozdobióno (4); -óno (1), -(o)no (3). ◇ *part praet act* ozdobiwszy (5).

Sł stp notuje, *Cn brak*, *Linde* bez cytatu.

1. *Przystroić, upiększyć, udoskonalić człowieka, jego postępowanie i właściwości w sensie fizycznym i duchowym; ornare Calag* (100) : Zieren. Ochędożyć. Ozdobić. Ornare. *Calag* 583b.

a. *Przystroić przez dodanie urody, pięknego wyglądu; fulcire, ornare Vulg* [kogo, co] (18) : *RejZwierz* 141; rofkazáli Bogowie Prometheufzowi/ y Epimetheufzowi/ żeby oni káždy rodzaj przyłtoynie ozdobili/ y iákimkolwiek włafnym przymiotem/ ták obwárowáli/ iakoby trwác mogł *GórnRozm N*; Iákom rzekłá/ ten vbiór iuz łprofny ná łtronę/ Weźmi ten co ozdobić ma królewłką żonę. *GórnTroas* 58; *GosłCast* 4; Gładką głowkę Pánienko małz łwoię ozdobić/ [...] kłztałtną tkaneczkę niechći matká wdzieie/ Z rożey ábo fiołkow wianeczek vwiiie. *ZbylPrzyg* B3v.

ozdobić czym (6): Ozdobicie mię kwieciem/ ofypćie mie iábłki/ boć od miłości mdleię. *Leop Cant* 2/5; *SkarŻyw* 68; Wieńcem ozdob mirtowym; iey nadobne łkronie Ozdob rożą/ kwiatkami/ ktore w Helikonie Rołtą *SapEpit* B3v; Słuchayćiefz/ czym przylłtroić głowę vmułkáną/ Słuchayćie/ czym ozdobić twárzyczkę rumiáną. *ZbylPrzyg* B3v. *Cf Zwrot*.

W charakterystycznych połączeniach: ozdobić kwiatkami, kwieciem, nausznicami, rożą, tkaneczką, wieńcem; ozdobić głow(k)ę (2), *lice, skronie, twarzyczkę; ozdobić fraucymer, służebne panny; ozdobić przystojnie*.

Fraza: »nie ozdobi szata« [szyk zmienny] (2): Wyłtroy łie ty iáko chcefz/ ále iellíš łwiniá/ Nie ozdobi cie łzátá iście ni rodziná. *RejWiz* 100v, 46v.

Zwrot: »[czym] pięknie ozdobić« (1): Gdyż włzyłtkiey rumienności/ ná licu nie mamy/ Przeto z wielką pilnością/ o to łie łtáraymy. Czýmbyłmy lice łwoie/ pięknie ozdobiły *PaxLiz* D2.

Szereg: »przybrać i ozdobić« (1): Y rofkazał [król] komornikowi/ [...] á żeby thák łámę [*Esterę*]/ iáko fraucymer/ ábo łłużebne pány iey/ przybrał y ozdobił [*et tam ipsam quam pedisequas eius ornaret atque excoleret*] *Leop Esth* 2/9.

W przen (5) : Iułz moy oblubieniec [*Jezus*] [...] obręczámi złotemi [!] okrásył ręce moie/ y twarz moię naułznicámi ozdobił/ y złotym odzienim pokrył mię. *SkarŻyw* 68; vprzedził ćie iułz do mnie [łw. *Jagnieszki*] inny/ ktory [*Chrystus*] mię łobie łpiey ozdobił/ y łwym pierścieniem záręczył *SkarŻyw* 68.

ozdobić się w co (1): Tych Łifowi chytremu możefz przypodobić, I w Podolski zawoiek możefz ich ozdobić. *KlonWor* **.

W przeciwstawieniu: »ozdobić ... spluskać« (1): Prawdą káždego ozdobi by złotem/ Leż bárzyey fplułka niż śmierdzącym błotem. *RejZwierc* 216.

Zwrot: »niedostatek ozdobić« (1): Więc by miał y pod fkorą thedy musi dobyć/ A przedfię niedoftátek przy drugich ozdobić. *RejWiz* 72.

b. *Upiększyć, udoskonalić walory moralne, cnoty, męstwo, kunszt językowy; ornare Modrz [kogo, co] (32):* A żadna rzecz więcey nigdy ozdobić nie może ftanu káždego nayzacnieyfszego/ iedno prawdá. *RejPos* 251v; Wolę tego pilnować zá żywotá fwego/ Co mię może ozdobić iáko poćciwego. *RejZwierc* 271, 85, 104, 112v, 146, 223v, 268v, 271.

ozdobić czym (14): A tu fie iuz poczną Wtore Kłięgi żywotá pocźciwego człowieká/ [...] iáko w śrzedniem wieku ma pocźciwie fthanu fwego vżywáć/ y czym gi ozdobić/ y iáko ma vważáć co ieft przyfitynego á co ieft fzkodliwego iemu. *RejZwierc* 29; Bo chocbyś fobie wfpomniał iż cie kiedy młodość twa vnośilá/ nic fie przed tym nie trwoź/ [...] wfszytko fie to zátrze á zápomni gdy to ozdobił ná ftárość poćciwym á sławnym żywotem twoim. *RejZwierc* 137; Nie ozdobiłzli náture ćwiczeniem/ Pewnieć zoftánie s cielęcem baczeniem. *RejZwierc* 221, 167; iefli vczynkami Bogu przyiemnemi żywotá nászego nieozdobimy/ żadney nádzieie możemy niemiec o zwycięftwie. *ModrzBaz* 108v; Święty Rupertus/ z narodu Rrolow [!] Fráncufkich idący/ Bifkupftwo [...] fprawuiąc/ świecká y krolewską zacność/ wiarą y mocną ku Pánu Bogu miłością y wzgárdą łamego fiebie/ ozdobił. *SkarŻyw* 230. *Cf Zwroty.*

W połączeniu szeregowym (1): ludzie mieli ná fwiát wywodzić potomftwo/ ktoreby chwałę Bożą/ cześ/ y sławę wynosiło/ ozdobiło/ á znało. *GliczKsiąż* A3.

W przeciwstawieniu: »oszpecić ... ozdobić« (1): *RejZwierc* 148 *cf* »ozdobić albo oślachcić«.

W charakterystycznych połączeniach: ozdobić káždego (poćciwego człowieka) (3), miasta, przyrodzenie, staniczek svoj, świecką i krolewską zacność, umysł; ozdobić poćciwym a sławnym żywotem swoim, uczynkami, wiarą i mocną ku Bogu miłością, wzgardą samego siebie.

Fraza: »ozdobi cnota« [szyk zmienny] (3): Tá [cnota] káždego ozdobi/ więcey niż klenoty [...]. Bowiem s tego pocźciwość/ s tego sławá rofcie *RejZwierc* 141; *GórnDworz* Ff; Napiękniefzy ftroy nádewfszyftki złotá/ Kogo ozdobi s poćciwością cnotá. *RejZwierc* 211v.

Zwroty: »ozdobić cnotą (cnotami)« [szyk zmienny] (5): Gdy iuz moy Dworzánin ozdobi vmyśl fwoy cnotą/ po cnotcie/ nie zda mi fie áby go w co piękniey przybrać mógł *GórnDworz* G3; *RejZwierc* 115v; że wielką pilnością/ [...] ono fwoie dżikie przyrodzenie okročili/ á wielkimi y rozmáitimi cnotámi ozdobili [et magis virtutibus ornasse]. *ModrzBaz* 9; Rácz mię oczyścić y wolnym vczynić od káždego grzechu [...]. Rácz ozdobić vbogá dużę moię/ twemi załugámi y cnotámi *LatHar* 28; y nie rozłączay duże moiey z grzeftnym ciáłem moim/ áż wždy iá przyfitynie/ przez święte Sákrámentá y świętości twoie omyię/ poświęcę/ cnotámi ozdobię/ y iákkolwiek zá grzechy moię vczynię dofyć *LatHar* 146.

»ozdobić łaską« (1): Iezu/ [...] vczyń [...] duchowny kościół z fplugáwionego fercá mego: łam ie rácz ozdobić łáfką twą y poświęć *LatHar* 216.

»[czym] ozdobić w sobie« [szyk zmienny] (2): Wźdyć też trzebá dobrą myśl czym ozdobić w łobie/
A nie wźytko zá piecem we łbie łkrobáć łobie. [...] A iuzby to obyczáy łnadź był práwie krowi
RejWiz 16; *RejZwierc* 20v.

Szeregi: »ozdobić albo oślachcić« (1): Bo iefli tę [duszę] ośzpećisz nie mnimay áby cie ciáło ozdobić
álbo ofláchćić miáło? *RejZwierc* 148.

»ozdobić a wypolorować« (1): Szukay co narychley takiego towarzysztwá y tákich náuk/ czymbyś
ony fwe zábóláe á nikiemne obyczáie co narychley w łobie ozdobić á wypolorowác mogł *RejZwierc*
20v.

α. *Udoskonalic, powiększyć posiadane talenty* (1) : żeby káždy to łobie rozmyśláł/ iáko mu wiele
Bog dáł/ áby v siebie vważáł miárkę dárú łwego/ żeby go dobrze vżywał y ozdobił go *ModrzBaz* 45v.

β. *Udoskonalic język, wymowę, posłużyć się elokwencją* (3) : áby łie tobá cieszyli/ gdy obaczá że
wźdy vmiełz o tym y mowić coś widziáł/ y piękne łpráwy w łobie okázáć/ y to nadobnie ozdobić/
że łie wźdy będą s tego cieszyli żeś wźdy nie dármo bith do domu przyiecháł/ á iżeś łie nie dármo
włóczył po fwiátu. *RejZwierc* 24.

Zwroty: »słowy ozdobić« (1): Ták tu żyjá ná świcie/ gdy kto prawdźiwými Słowy chce
łpráwedliwóść tu ozdobić fwými. Wnet go ów wykřętniczek przekinie przez nogę [...]. (-) Iam zá
iedno niewinność z wymownością/ miáłá *GosłCast* 70.

»wywijanki ozdobić« (1): (nagł) Prawdá kto iá chce farbowác. (-) Niewiem co to pomaga/ iż kto
wywijánki/ Vmie łwą rzecz ozdobić/ iákoby wił wianki. *RejZwierc* 133v.

c. *Przysporzyć sławy, splendoru, chluby, czci, bogactwa człowiekowi; przedstawić jego postęпки jako
sławne, uczynić go sławnym, pełnym chwały; ornare Vulg [w tym: kogo, co (43)] (49)* : Iedno zacna
poczćiwóść to piękna kárwatká/ Tá káżdego ozdobi ták y bez kábatká. *RejWiz* 16; Práwie łtany
duchowne/ ozdobił był wźytki. Ze iego [infułata Tomickiego] łpráwy y dziś/ pámiętne w Koronie
RejZwierc 55v, 42; *RejZwierc* 272v; *BudBib* 1.Mach 15/9; Lecz iefli żoná mężá nieozdobi/ Mąż
próžno robi. *KochPieś* 42; *ActReg* 77; nie ośzukawáiąc/ ále we wźytkim dobrą wierność pokázuiąc:
áby v wźzech ozdobili náukę zbáwiciéłá nášzego Bogá. *WujNT* Tit 2/10.

ozdobić czym (7): Iáko otrzymawłzy wielką sławę fwięći mieli ozdobić kroleśtwo Páná Kriřtułowe
s. łłowem iego *LubPs* P5 marg; *RejZwierc* 67; *GórnDworz* Dd7; Iefli woła Nie požáday żadney rzeczy
twego bliźniego/ tedyć zá tho obiecuie bogactwem á poćiwołciámi dom twoy ozdobić/ á dármo
nápełnić wźytki káty twoie. *RejZwierc* 256v, 136v; *SarnStat* 196. Cf »męřtwem ozdobić«.

W przeciwstawieniu: »zelzyć ... ozdobić« (3): łą rzeczy lekkie/ prózne/ á hneth człowieká ktory
ofobę iáką wietřzjá ná łobie nośi rychley zelzyć/ niź ozdobić mogá *GórnDworz* Ee2; Pothomek zacny
ozdobi fwe przodki/ Włzeteczny zelży y rodzone ciotki. *RejZwierc* 219v, 38.

Frazy: »cnota ozdobi(ła) (a. ma ozdobić« [szyk zmienny] (5): Nadobnie zacna cnotá ozdobiłá
wźytki. *RejWiz* 99v; Cnotá iefł klenot nie ośzácowány/ Bo thá ozdobi vbogie y pány. *RejZwierc*
211, 211; *KochJez* A4v; *KochEpit* A3.

»zacność ozdobiła« (2): Ale RADZIWIŁA Nie tylko iego przodków zacność ozdobiłá/ Ozdobiłá
go cnotá y łpráwy vczćiwé/ Y przy męřkiéy vrodzi łerce nielękliwe. *KochJez* A4v [idem] *KochEpit* A3.

Zwroty: »cnotę a sławę ozdobić« (1): nie możesz mieć nigdy piękniejszych znaków na swej twarzy jedno ty [szramy] które twą cnotę a sławę ozdobiły. *RejZwierz* 100.

»męstwem ozdobić« (1): IAGIELLO Litwin/ z jedną w Małżeństwo wstąpiwszy: Polkę męstwem ozdobił *KlonKr* A4.

Szeregi: »i ozdobić i znacznym uczynić« (1): Abowiem mył wspaniła zawnždy káždego człowieka wżędy y ozdobić y znacznym uczynić musi. *RejZwierz* 85v.

»ozdobić i wystawić« (1): niemoże prawni nic náleść w nim ofobne⁸⁰ czymby go ozdobić/ j wytáwić mogł. *Górndworz* Dd7.

»ozdobić a zafarbować« (1): Abowiem co ciało jednemu ozdobić może a zafarbować światá tego przypadku/ toć iuz od Fortuny a od przypadku czáfów przysć może. *RejZwierz* 22.

»ozdobić a zahaftować« (1): nic sie nie trwoź/ tylko sie o to ftaray ábys iuz poćiwołcią ozdobił a zahaftował ty ołtáteczniejše czáfy swoie. *RejZwierz* 136v.

α. *Zaszczycić, wyróżnić, nagrodzić* (11) :

ozdobić kim, czym (9): *BielKom* B3v; Iż któżkolwiek ieft namniejszy w krolestwie iego/ to ieft/ który w prostocie sercá swoiego [...] mocno wierzy y dufa iemu/ tedy go tymi dołtoieństwy y przywilejmi ozdobić [...] raczył *RejPos* [323]v; *SkarŻyw* 396; W. M. też ktorego za zdánim ludzkim Pan BOg nieiáką godnością w tám tym Powiećie ozdobił połfác mi fie terážniejszy pińanie zdało *WerGość* 204; rácz nákoniec P. Iezu Chryšte/ y łáfką twoią opátrzyć/ y potym koroną chwały y nieśmiertelności ozdobić sługę twego *LatHar* 242, 419; Pokornie a vniżenie prořząc/ áby tę vboğą pracą y dar moy máluczki [...] przyiác y łáfką swą Páńfką ozdobić raczył. *KołakSzczęśl* A2v; *SarnStat* 956; Ia/ ktorego Bog sławą y páństvem ozdobił/ Pomnię iże moy oćiec z gliny gárnce robił. *SzarzRyt* D3.

W przeciwstawieniach: »skarác, tłumić ... ozdobić« (2): Ten rzekł/ to ieft wżytek grunt/ ozdobić dobrego/ A tłumić ná wże łtrony/ zawnždy wżeteczneho. *RejZwierz* 1v; ten wżytko wie widzi vpátruie/ iáko złego ma łkárác/ iáko dobrego ma ozdobić *RejZwierz* 97v.

W charakterystycznych połączeniach: *ozdobić dostojeństwy i przywilejmi, godnością, łaską, [jaką] osobą.*

Szeregi: »ozdobić i opatrzyć« (1): kazał do wżytkich chorągwi krzyże przypráwować/ y łam głowę swoię znákiem onym ozdobił y opátrzył. *SkarŻyw* 396.

»ozdobić i ukoronować« (1): O Corki narodu Polłkiego/ podźcież a ogládaycie męczenniká y Biskupá S. Stániłáwá/ w koronie którą go P. Bog ozdobił y vkoronował *LatHar* 419.

β. *Ubogacić; obdarować* (10) : bych za mistrzá robił/ A swe poćiwe spráwy tám [w niebie] ná wżem ozdobił. *RejZwierz* 271v, 269v.

ozdobić czym (8): [*Tamerlan*] kthory wżytkę niemal Azyą vkromiwłszy [...] z wojskiem swoim wroćił sie do swej ziemie y miałto wielkie záłożył/ więźniami ofádził/ y łupy ozdobił *BielKron* 240v; *Górndworz* K8v; *RejPos* Ooo2v [2 r.]; Ano rozum s chytrołcią rozny ieft z dáleká/ Bowiem ten iáko złotem ozdobi człowieka. *RejZwierz* 240v; *StrykKron* 165; *GrabowSet* P4. *Cf Zwrot.*

Zwrot: peryfr. »rzecz groszem ozdobić« = *wzbogacić się* (1): A gdy fię żytá włafnego dorobiłz/ A rzecz fwą grofzem/ nie fłowy/ ozdobiłz: Spraw dubas ábo pułfkuteček rowny Nie názbyt głowny. *KlonFlis E*.

Szereg: »nadarzyć a ozdobić« (1): kiedy go [*dworzanina*] pan czym poczći/ niechay fię iákoby trofzkę zbrania/ pokázuiącz iż tho zá wielką rzecz v fiebie poczyta/ czym go pan nádárzyć/ á ozdobić chce *GórnDworz K8v*.

W przen (1) : NApełni vftá me/ Pánie/ twoią chwałá/ A wárgi ozdobić/ rádością rácz trwáłą/ Zebym twoie imię fławił nie przeláiąc *GrabowSet P4*.

2. *Uświetnić, dodać wspaniałości, piękna, bogactwa, zaszczytu rzeczom, krajom, instytucjom, zdarzeniom, obrzędom [kogo, co]* (57) : O iákoście wiele wież poświęćili: iákoście [*św. Piotr i Paweł*] wiele łáncuchow ozdobili *SkarŻyw 595*.

ozdobić czym (6): *BielKron 178; SkarJedn 325*; Wodne *Naiades* niech záwłze zieloną Trawá/ ozdobiá tę wodę ftudżioná. *KlonŻal D2v*; Niechcąc zátlumić świętáy vftáwy/ ále chcąc iá więtlzá łáfká náfzá ozdobić/ fkázuiemy [...] *SarnStat 709*. Cf *Zwrot*.

W porównaniu (1): á tá vniá ktora fię ná nim ftálá gárdzifz/ obáč iákimi cudy/ iáko czterzmi drogiemi kámieñmi ten Synod P. Bog ozdobić raczył. *SkarJedn 325*.

W charakterystycznych połączeniach: ozdobić grob Pana Krystusa nabożeństwem, synod cudy, wiare łaską, wodę trawą; ozdobić prywatną rzecz [= prywatę]; na wszem ozdobić.

Fraza: »sława wieczna ozdobi« (1): Abowiem fławá wieczna ktora ieft kwiát cnoty/ Piękniey twoy ftan ozdobi niż złote forboty. *RejZwierc B4*.

Zwrot: »[czym] Kościół ozdobić« (2): Nie tylko żywotá świątobliwością: ále też y piñmem á náuká kościół Boży S. Anzelmus ozdobił *SkarŻyw 336, 278*.

Szeregi: »ozdobić a ochędożyć« (1): Ieruzálem zá trzećim fturmem wzyęli [...] / táw wielką rádofciá á nabożeñstwem poczćiwie grob Páná Kryftulá ozdobili á ochędożyli *BielKron 178*.

»ozdobić i oślachcić« (1): A do tego iuz y ine cznoty fnádnie przypać będą mogły/ ktore káždy ftan ná wżem nadobnie ozdobić y ośláchćić mogą. *RejZwierc 15*.

»ubogacić i ozdobić« (1): tego tylko lámégo fzukamy/ iákobyfmy vbogáćili/ y ozdobili priwatną rzecz fwoię? czym záprawdę póspolita rzecz dobrze ftac nie może. *OrzJan 48*.

Przen [czym] (1) : Niechże [*pszczoły*] nowy gay ozdobiá z ochotą Nowá robotá. *KlonŻal D2v*.

a. *Upiększyć zdobniczymi elementami, przybrać* (14) :

ozdobić czym (5): *RejWiz 7v*; Vbiorem drogiem ozdobić Pan Bog kápłáñstwo kazał. *SkarŻyw 491 marg; OrzJan 99*; dziwnie drogiemi ochędoftwy domy Bożé [!] ozdobili *SkarKaz 456b*; Z tych rozmáitych ladrow ten trzos vrobiono: Y frámzá około ftрон cudnie ozdóbiono. *KlonWor **v*.

W charakterystycznych połączeniach: ozdobić ochędostwy, ubiorem drogim, złotem; ozdobić rozmaicie.

Szeregi: »ozdobić a wywyższyć« (1): Cefarz/ Krol/ Kfiáżę/ yákoby máyeftat fwoy okázác y wytáwić mógł/ dwor fwoy/ ktoremby fpořobem ozdobił á wywyżfłfył/ yeřliby nye myał w imyenyu rzemyęsników/ ktorzy do tego wfłytykyego potrzebni fá. *GliczKsiąz G5v*.

»zbudować i ozdobić« (1): Przenioł [Konstantyn] ftolec Cefárki z Rzymá do Bizáncyum/ gध्ये tám kościoły y pálace rozmáicie zbudował y ozdobił *BielKron* 156.

α. *Ulepszyć, udoskonalić tekst* [czym] (7) : Bo w Krákwie drugi raz iá Drukowano/ y Obrákiem iá ozdobióno/ któręy QVINCUNX imię dano. *OrzQuin* B3v; tedy ięst potrzebá tego/ ábyfmy ozdobili to mieśce niektórymi Piłmá Bożęgo świádectwy/ y przykłády ludzkimi *KuczKat* 415; *CzechRozm* 64; *CzechEp* 194.

W charakterystycznych połączeniach: ozdobić nowymi literami i cudnymi figurami, loiką, obrazkiem, Pismo Boże świádectwy.

Zwrot: »nadobnym przykładem ozdobić« (1): tho nie ięst *alienum* od cnoty [...] vmieć fie zdrády drugięgo vřtrzedz [...]. Co nadobnym przykładem ozdobił Kárneades Philozoph w ty łowá *Phil* D2.

Szeregi: »ozdobić i ochędożyć« (1): tako pilnowáł, Iakoby na fńadniey/ na lepiey/ na chędożęy nowemi Literami/ y czudnemi Figurami ty Polfkie księgi ozdobił y ochędożył. *FalZioł* +2.

»ozdobić i utwierdzić« (1): piłárzow/ ktorých [ks. *Powodowski*] piłfmy chce ozdobić y vtwierdzić rzęcz fwoię złá y niezbożną. *CzechEp* 139.

b. *Uświęcić, przysporzyć sławy (miastu, państwu, narodowi, Kościołowi)* (21) : ten pocźciwy człęk/ by też Polakiem był/ Radby ten łáwny narod/ ná wřzytkim ozdobił. *RejZwierc* 76; Toż też rozumiem y o iných wřzythkich przymiociech/ á godnořciách człowieczých/ iż iędná/ drugá/ więldze ozdobić może. *GórnDworz* I5v; *RejZwierc* [28³]v; *SkarJedn* 179; Fosis ozdobiliřcie Imię Polskie byliřcie terrori nieprzyaciółom *ActReg* 22; *GostGospSieb* + 3; *GrochKal* 28; KAZIMIERZ SPRAWIEDLIWY/ próřbá przywiędziony/ Páńftwo rządził: ozdobił práwie z káżdey řtrony. *KlonKr wstęp* A3v.

ozdobić kim, czym (8): á záltháwowáli fię nieprzyaciółom narodu fwęgo/ [...] y thenże narod wielką łáwą ozdobili [et gloria magna florificaverunt gentem suam]. *BibRadz* 1.*Mach* 14/29; *BielKron* 333v, 363; *BiałKaz* K3; *SkarŻyw* 355; Ták tym łáwnym zwycięřtwem ozdobić Polaki/ Y Litwę Bog łam raczył/ iż zbili Krzyżáki *StryjKron* 532. Cf *Zwroty*.

ozdobić przez co (1): To cne kroleřtwo wziáwřzy [Bolesław IV] w rządy fwoie, Vmyřlił Polfkę ozdobić przez zbroie. *KlonKr* D.

W charakterystycznych połączeniach: ozdobić głowę państwa, imię [czyje], miasto, narod (sławą) (2), *ojczyznę a miejsce urodzenia swęgo; ozdobić dobrym rządem, koroną; ozdobić więldze, na wszytkim.*

Zwroty: »[czym] Kořcioł Boży ozdobić« (1): y piłmem fwym bárzo mądrym/ przećiw kácerřtwom kořcioł Boży ozdobił *SkarŻyw* 455.

»swá osobá ozdobić« (1): Krolá Artáxerxęfá práwie włáfne plemię/ A barzo swá ofobá ozdobił tę zyemię. *PaprPan* V4v.

Szereg: »i ozdobić i ořlachćić« (1): łowięcie nágrođził [zmarły król swe winy] dobrođzieyřtwy/ temu Kroleřtwu uczynionymi/ ktorými go nád infze przodki fwe/ y ozdobił/ y ořlachćił. *BiałKaz* K3.

Iron. (1): Terazęchmy porzádek vczynili nowy/ Iędno niewiem káżdemu ięfli będzie zdrowy. Ták páńftwá wyciągnęli/ ták pořzácowáli/ Ledwe Wroble od tego iż wolni zořtáli. [...] Y nie złę ozdobili tę łáwną Koronę. *RejZwierc* 245.

α. *Sprawić zaszczyt, zaszczyćić* [czym] (3) : ktorzi te dořtoieńřtwá nádáli/ á ktorzi ten řtan/ y zapłátá y czćią wielką ozdobili [honoribus amplissimis decorarunt] *ModrzBaz* 132; ktorego [Pipinusa] cnoty

y zaśluga/ ku kościołowi Bożemu Papież Zácharyasz widząc/ krolewką go dośtoynościa ozdobił/ iłz pierwszym Krolem Fráncufkim [...1 koronowany był. *SkarŻyw* 519; *NiemObr* 31.

c. *Uposażyc, przysporzyc majatku* (3) : Cefarz on łzpital/ z łupow Afyryyfskich (ktore był Hetman iego [...]) Bellifaryufz/ bárzo hoyne przywozł) ozdobił: y dochody ná wżytki potrzeby vbogich/ y lekarze nádał. *SkarŻyw* 593.

ozdobić czym (1): *BiałKaz* 13 *cf Szereg*.

W połączeniu szeregowym (1): KOnftántyn wielki [...] kościoł fwięty y duchowne ozdobił/ nádał/ y opátrzył *BielKron* 156.

Szereg: »ozdobić i nadać« (1): świátczám to Polfskie kościoły/ kłáztory/ y łzpitale [...] ktore wielkim nádánim/ ochędoftwem kościelnym/ wielkimi dobrodźieyftwy ozdobili/ y nádáli. *BiałKaz* 13. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

d. *W odniesieniu do obrzędów religijnych i weselnych* (8) : A ták fię tobie/ Narodzie Rułki/ o twoie nabożeńftwá y obrządki Greckie bać nic nie trzebá: w tym ziednoczeniu z kościołem Bożym nie vtráciłz ich/ ále ie ozdobiłz *SkarJedn* 373; *PaxLiz* A2.

ozdobić kim, czym (6): Ná twą prósbę vczynił wino z łzczerey wody/ Pierwzym cudem ozdobić chcąc małżeńfskie gody. *LatHar* 519, 190, 550. *Cf Zwroty*.

Zwroty: »bytnością swą ozdobić« (1): máiąc tę wołą W. M. ákt zacny Sákrámentu Małżeńftwá świętego/ bytnością fwą ozdobić *WerKaz* 267.

»osobą [czyją] ozdobić« (2): Pan Chriřtus też Wefełe Małżeńfskie álbo Gody ořobą fwoią ozdobić raczył *KuczbKat* 250; *WerKaz* 279.

3. *O działaniu Boga – twórcy piękna i rozmaitości świata, a także obdarzającego człowieka łaskami i doskonałościami; decorare Vulg; ornare PolAnt* [kogo, co] (49) : Wielkości mądrości fwoiey ozdobił/ kthory ieřth przed wieki *Leop Eccli* 42/21; Ozdobił łprawy łwe aż ná wieki *BibRadz Eccli* 16/26; *SkarŻyw* 262; Ty/ z wřelkiey doległóści/ Możełz/ lud tobie miły/ Wyrwác/ y mieć w rádości/ Y ozdobić ich siły *GrabowSet* H2.

ozdobić kim, czym (39): On [Bóg] cye miłofyerdzim łwym ozdobił z litości *LubPs* X4v; Lucyfer bacząc do łiebie ty dáry Bołskie ktorymi go ozdobił ná przodku/ wpadł w pychę *BielKron* 467; *RejAp* 24v, 189; iáko widuiemy drugie ludzi/ ktorzy nie zdadzą łie/ áby byli porodzeni/ ále iř ie Bog łwemi włáfnemi rękómá w formie vłáł/ y ozdobił/ rozumem/ wymową/ vrodą/ křthátem/ wdzięcznořcią/ y łzczęfciem do ludzi *GórnDworz* D2; *RejPos* 218, 222, [292], 343; Ale dla tego też ofobliwie wychwalamy wołą Bożą/ iř on niebiełką świátołliwořcią nas ozdobił. *KuczbKat* 400, 20, 380; IEřliby cie theż Pan Bog iáką powagą/ álbo wřpaniłořcią iáką/ álbo dořtoieńftwy iákimi ozdobić raczył/ vżywayže tego rořtropnie *RejZwierc* 146v, A2, A3, A5, 4, 14v (11); Powietrze teřz ozdobił/ rozmáitemi ptaki/ z pierzym piękny/ z fárbami/ głofy/ y łpiewánim rořnym/ ku ochłodzi ludzkiey *SkarŻyw* 259; *BielSjem* 11; Tákową go Bog ozdobi mądrořcią/Y táką vćci fwą łpráwiedliwořcią/ Ze drugi pátrząc ná łádowne łpráwy/ Muři/ rad nie rad/ drugiemu byđz práwy. *GrochKal* 12; *GrabowSet* P2v, V4v [2 r.]; Ozdobił duřę twoię łáłką fwą niebiełką *LatHar* 676, 32, 33, 230; *SiebRozmyśl* Dv; czemu źiemię Bog tobą lub ozdobił/ lubo ořierócił *SzarzRyt* Dv. *Cf Zwroty*.

ozdobić w kim (2): Co ieśliże Pan Bog w ołobie W. M. ozdobić raczył/ ták tufzę iż y w tym obaczeniu W. T. opuścić nie będyze raczył *RejWiz* A3v; *RejZwierc* [28³]v.

W połączeniu szeregowym (1): iż łam Pan [...] theę fwiętą pánnę z dawná przeźrzeć/ ozdobić/ y vbłogosłáwić raczył. *RejPos* 304.

W charakterystycznych połączeniach: Bog ozdobi(ł) niebo duchy chwalebnyimi, duszę łaską, powietrze rozmaitemi ptaki, wielkimi dary, kształtem, wdzięcznością i szczęściem do ludzi, mądrością, miłosierdzim, naukami, pocziwościami (dostojeństwy, błogosłáwienstwem) (dom) wiernego (4), rozumem (i (wy)mową) (4), rozumem i poćciwym baczeniem, poćciwymi sprawami i sławnemi żywoty, zdrowiem i mocą i rozumem i dzielnością.

Zwroty: »ochędoństwem ozdobić« (1): Zaden fie tu nye obrał coćby rádził ná to/ Iákiemes ochędoństwem myał ozdobić láto *LubPs* R3.

»osobę [czym] ozdobić« (1): to iuż ia twemu baczeniu/ kthorym Pan Bog niepodle W. M. ołobę ozdobić raczył/ ná rozeznánie poruczám. *RejWiz* A3v.

»osobami ozdobić« (1): byłyby kfięgi niemále kthoby chćiał doftátecznie wřzytko wypifáć/ iákimi ołobámi Pan Bog tám theę ftronę źimną ozdobił. *BielKron* 295v.

»[czym] pięknie ozdobić« (2): Zwálzaczá gdy cie rozumem ták pięknie ozdobił/ Práwie iáko fwiętego ná wřzytkim łpołobił. *RejWiz* 134; *ArtKanc* I3.

Szeregi: »nadać i ozdobić« (1): Ieśli ták przyšionek fwoy/ to ieft niebá/ łłóńce/ gwiazdy/ morze/ ziemię/ nádał y ozdobił: dáleko więcey fwoy pokoy y páłac [...] vbogáćił/ y więtfze ná nim miłterftwo pokazał. *SkarŻyw* A3.

»opatrzyć i ozdobić« (1): ábyś [...] od wřzelkiewy przeciwności y niebełpieczeństwá duřznego y ćielefnego dobrotliwie mię obronił/ y łáfką twą rozliczną opátrzył/ y ozdobił. *LatHar* 33.

»ozdobić i oślachćić« (1): ktore [anjoły] teź potym ozdobił y ośłáchćił/ ołobliwym á dziwnym mocy y łáfkí fwoiey dárem. *KuczKat* 20.

»ozdobić i postanowić« (1): Tu zálie trzebá máło o thym pomowić/ ieśliże go iuż Pan Bog ták ozdobić y poštánowić będyze racził/ iáko y tych cnot y tych [...] poštępkow fwoich łpokoynie/ poboźnie/ á záwždy z wefołym wmyłłem y wřywać ma/ y w tym iáko fie záchowác ma. *RejZwierc* 106v.

»ozdobić i ubłogosłáwić« [szyk 1:1] (2): Thuć do tych Pan woła kto zwycięży á wytrwa łrogość á nawáłności burzliwe tego fwiátá/ iákimi doftoioieńtwy/ iákimi błogosłáwienstwý chce vbłogosłáwić y ozdobić káźdego tákiego łwego wiernego. *RejAp* 24v; *RejZwierc* A3. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»utwirdzić a ozdobić« (1): Co w tobie rácz vtwirdzić á ozdobić Bog Ociec Syn y Duch s. *RejZwierc* [28³]v.

W przen (1) :

W porównaniu (1): Vćiefzył mię dnia dźisieyřzego miłosierdzim swoim/ y rozlicznością łitości fwoich ozdobił mię/ iáko przešliczną koroną *LatHar* 230.

Synonimy: **1.a.** ochędożyć, okrasić, przybrać, upiększyć; **b.** oślachcić, wypolerować; **c.** wystawić, zafarbować, zahaftować; **α.** opatrzeć; **2.** ochędożyć, ubogacić, wywyższyć; **a.α.** ochędożyć, utwierdzić; **3.** opatrzeć, oślachcić, postanowić, ubłogosławić, utwierdzić.

Formacje współrdzenne cf ZDOBIĆ.

Cf **OZDOBIENIE, OZDOBIONY**